

Závěry konference 2. české uživatelské fórum GMES/Copernicus

Konference byla zahájena souhlasným vyjádřením zástupců spolupořadatelských institucí podporujícím evropský program Copernicus a vůlí pokračovat v intenzivní spolupráci na národní úrovni. Náměstek ministra dopravy, náměstek ministra životního prostředí i ředitel CENIA shledávají operační fázi programu jako příležitost pro rozvoj služeb nabízených malými a středními podniky i průmyslovým sektorem nad volně dostupnými daty z pozemních a leteckých měření a zároveň nad družicovými daty.

Národní sekretariát GEOSS/GMES systematicky sleduje vývoj situace a aktivně informuje zájmové skupiny uživatelů (státní i veřejnou správu, akademickou a výzkumnou sféru, soukromý sektor a běžné občany) o přínosech programu Copernicus a souvisejících aktivitách - 7. rámcovém programu a navazujícím programu Horizont 2020. Česká republika si je vědoma socioekonomických přínosů programu Copernicus, kterým je třeba do budoucna věnovat vyšší pozornost.

Evropská komise (EK) vysvětlila změnu názvu programu jakožto zdůraznění přechodu iniciační fáze GMES na operační fázi Copernicus. EK vyzvala české uživatele k aktivnímu přístupu při sdílení názorů, zkušeností a k zapojení se do nových příležitostí, které data Copernicus přinesou. Pro EK je rok 2013 přelomový s ohledem na změnu způsobu financování. Copernicus bude mít na rozdíl od předoperační fáze vlastní finanční rozpočet v rámci víceletého finančního rámce EU, což je Českou republikou plně podporováno. EK představila analýzu nákladů a přínosů programu Copernicus. Členské státy, které doposud Copernicus financovaly, získají investované prostředky zpět v podobě nových příležitostí, nových pracovních míst, služeb, které bude systém poskytovat atp.

Evropská kosmická agentura (ESA) informovala o posunutí startu družice Sentinel 1 na únor 2014 a družice Sentinel 2 na září 2014. ESA pozvala účastníky konference na akci Living Planet Symposium, které pořádá 13. - 17. září v Edinburghu a vyzvala zájmové subjekty k registraci do zakázkového systému EMITS (<http://emits.esa.int>).

EUMETSAT zaměřil pozornost na data ze Sentinelů 3, 4 a 5, která budou primárně využívána v oblasti služeb souvisejících se sledováním atmosféry a mořského prostředí.

Evropská agentura pro životní prostředí (EEA) se zaměřila na poznatky týkající se koordinace in-situ komponenty a potvrdila připravenost EEA řídit technickou koordinaci a implementaci služby monitorování území včetně zajištění in-situ dat pro tuto službu. EEA si je vědoma náročnosti a rozsahu nutných harmonizačních prací založených na INSPIRE. Budoucnost koordinace in-situ dat v operační fázi programu je závislá na opatřeních uvedených v připravovaném novém nařízení Copernicus a je nutné ji vyjasnit. Agentura je na dobré cestě k dodání výsledných produktů služby monitorování území v průběhu roku 2014. Z EEA rovněž zaznělo varování před rizikem neúplného pokrytí sledovaného území družicovými snímky vstupujícími do tohoto procesu, a to konkrétně v severských zemích (z důvodu krátké letní sezóny) a na Britských ostrovech (z důvodu velké oblačnosti).

Během praktického workshopu na téma krizové řízení, spoluorganizovaného firmou e-GEOS a italským odborem civilní ochrany v rámci projektu GIO LOT 2, Společné výzkumné středisko Evropské komise (JRC) detailně popsalo organizaci služby včetně základního statistického přehledu

doposud aktivovaných žádostí. Zástupci firmy e-GEOS, koordinátora služby rychlého mapování, prakticky ukázali, jak tuto službu aktivovat; česká firma GISAT se zaměřila na ukázkou aktivace služby pro podpůrné mapování. Zástupci projektu GIO Lot 2 prezentovali výsledné produkty služby rychlého mapování a demonstrovali aktivaci služby v obou možných režimech. Čeští účastníci konference projevili zájem především o službu podpůrného mapování, kterou měli možnost osobně konzultovat i na setkání následující den. Z diskuze během workshopu vyplynula doporučení:

- Případné zahrnutí stávající kapacity jednotlivých států (př. the Center for Satellite Based Crisis Information ZKI-DE) do služby krizového řízení by umožnilo synergické využívání zdrojů a omezilo zbytečnou duplikaci. Na základě tohoto požadavku byl vyzdvižen fakt, že služba krizového řízení je financovaná službou Copernicus podporující provoz krizové řízení pro členské státy a služby EU. Jako taková musí být tato služba v souladu s předem ujednanou smlouvou a zajistit produkty a služby s konkrétní přesností podle dohodnutého časového plánu a podléhat externí validaci.
- Dodací lhůta v režimu podpůrného mapování je vnímána jako příliš dlouhá - administrativní část by měla být zkrácena.
- Data o vysoké přesnosti získaná z armádních palubních senzorů jsou velmi důležitá pro službu krizového řízení, proto je nutné najít správný způsob, jak takové údaje v krizovém řízení využít.
- Pro účinné využívání služeb krizového řízení Copernicus na národní a regionální úrovni je potřeba právní rámec, který by definoval role zúčastněných stran.

Druhý paralelní workshop byl věnován praktickému zapojování regionů do programu Copernicus. Letos je možné soutěžit celkem v 9 oblastech Copernicus Masters 2013, mezinárodní soutěže, která již třetím rokem odměňuje nejlepší nápady na služby, obchodní případy a aplikace založené na družicových datech. Sdružení Eurisy vyzvalo k zapojení malých a středních podniků i rozvojových agentur do své sítě. NEREUS nabídl publikaci "The growing use of GMES across Europe's regions" a pomoc regionům v oblasti podpory využívání dat z kosmických systémů. Podporu pro poskytovatele služeb a na identifikaci bariér, možnosti financování, transformaci služby do příslušných produktů, aplikací a služeb a překlenutí propasti mezi výzkumem a trhem představila iniciativa GMES4Regions.

Ceští uživatelé předpokládají široké využití dat z družic Sentinel pro monitorování území, jak bylo patrné z prezentací konkrétních pracovišť zpracovávajících projekty z oblasti dálkového průzkumu Země. CENIA shrnula dosavadní přínosy a problémy projektu Corine Land Cover 2012, který mapuje evropský krajinný pokryv. Ústav pro hospodářskou úpravu lesů využívá družicová a letecká data při Národní inventarizaci lesů. Potenciál v družicových datech pro geologické aplikace spatřuje Česká geologická služba. Univerzita Palackého v Olomouci prezentovala využití dat dálkového průzkumu Země v krajinných aplikacích.

Z první paralelní panelové diskuze s názvem "Příprava koncepce implementace GMES/Copernicus v ČR" vyplynulo, že změna financování evropského programu GMES/Copernicus od r. 2014 přináší nutnost zajistit i národní financování. Podporu projektů se zřetelně vymezenou problematikou Copernicus bude důležité řešit v budoucnu koordinovaně a komplexně napříč státními institucemi v ČR. Pro úspěšnou implementaci Copernicus v ČR je podmínkou finanční podpora, například

prostřednictvím zajištění dotačních titulů s důrazem na podporu podnikání a výzkumu. Nabízí se řešení propojit koncepci implementace s již existujícími programy a dotačními tituly. V panelové diskuzi byla podpořena varianta vyčlenit dotační tituly přes Operační program životní prostředí (OPŽP) a programy TAČR. Na evropské úrovni pak přes možnosti Horizontu 2020 či soutěž Copernicus Masters. Největší potenciál pro uplatnění v praxi a komerční uplatnění je v současné době spatřován v tematické oblasti zemědělství. Při zavádění nových produktů a služeb musí státní správa hrát aktivní roli a cíleně oslovovat potenciální uživatele. Důležitou potřebou je standardizace dat.

Cílem druhé paralelní panelové diskuze „GMES/Copernicus v podnikání a aplikacích“ bylo nastínit příležitosti, které program GMES/Copernicus přináší českému podnikání. Českomoravská záruční a rozvojová banka vystoupila s přehledem možností podpory začínajících firem, CzechTrade představil možnosti podpory pro podnikatele na českém i zahraničním trhu a firma GISAT prezentovala široké spektrum možností, které nová data z družic Sentinel přinesou. Diskuze potvrdila, že program GMES/Copernicus spolu s existující podporou podnikání a financování přináší nové možnosti využití dat ve státní správě i v komerční sféře.

Uživatelské potřeby, které zazněly během individuálních prezentací, se týkaly např. požadavků na poskytnutí dat z družic o radiaci a vesmírném počasí nebo prohlubování spolupráce mezi dobrovolnickými komunitami a oficiálními složkami (např. OSN), zaměřené na koordinaci aktivit během krizových situací. Cílem není nahrazovat existující systémy, ale podpořit aktéry v inovačním řešení situací skrze crowdsourcing lidské práce. Výzva českému publiku následovat finský model poskytování dat zdarma byla přijata bez výhrad.

Služba GMES/Copernicus v oblasti kvality ovzduší bude založena primárně na datech in-situ. Družicové snímky budou sloužit jako doplňující zdroj informací především k propojení in-situ dat v modelech pro rozsáhlá území. ČHMÚ již spolupracuje na poskytování in-situ dat pro celoevropský monitoring a počítá se s poskytováním národních monitorovacích dat pro operační fázi programu Copernicus. Výstupy dat GMES/Copernicus by se měly stát součástí přípravy a vyhodnocování politik a strategií na snižování emisí skleníkových plynů a adaptace na změnu klimatu jak na mezinárodní, tak na české úrovni. To dokládá také přístup Ministerstva životního prostředí jako gestora pro tuto oblast za ČR. ČR považuje evropský program GMES/Copernicus za nedílnou součást připravovaného celosvětového systému pozorování Země (GEOSS). Aktivní zapojení České republiky na úrovni pracovních skupin GEO je omezené a týká se zatím pouze dvou zájmových oblastí - Principy sdílení dat GEOSS (Advancing GEOSS Data Sharing Principles) a Globální monitorování perzistentních organických znečišťovatelů, vznikajících škodlivin a indikátorů změny klimatu (Global Monitoring of Persistent Organic Pollutants, Emerging Contaminants and Global Change Indicators). ČR není s ohledem na úsporná opatření schopna uhradit dobrovolný členský příspěvek skupině GEO na další období.